

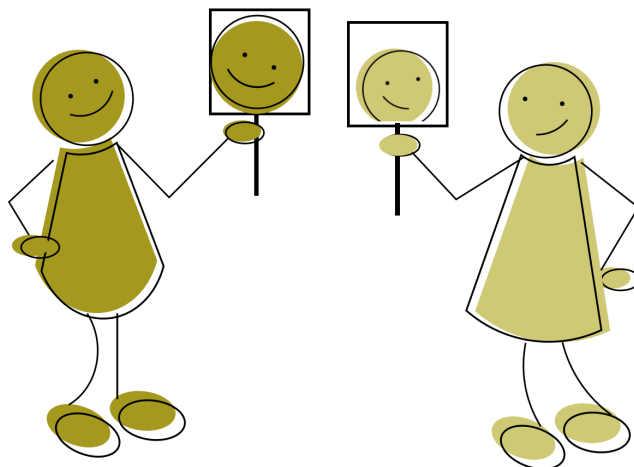
Observació entre iguals com a desenvolupament professional docent: cap a una cultura col·laborativa en centres de primària i secundària ⁽¹⁾

QUÈ ÉS L'OEI?

L'observació entre iguals consisteix en parelles de docents, amb graus d'experiència i estatus similars, que acorden observar-se, mútuament, un o diversos aspectes pedagògics de la seva acció a l'aula, per mitjà d'instruments de recollida d'evidències de la pràctica docent a l'aula que s'utilitzen per, posteriorment, oferir-se un feedback o retroalimentació constructiva mútua que permeti la reflexió i la concreció d'objectius de millora de la pràctica d'ambdós docents (Duran, Corcelles i Miquel, 2020).

QUINA UTILITAT POT TENIR?

L'observació entre iguals ha de servir per millorar la pròpia pràctica professional. Com succeeix en la coavaluació entre alumnes, també els docents sovint reconeixem millor els nostres punts forts i febles, a partir d'identificar-los en les pràctiques dels altres. És com si, mirant l'altre (fent-li de mirall), ens mirem també nosaltres al mirall (Armitage et al. 2003).

Hi ha estudis que han analitzat l'impacte que té aquesta estratègia en la constitució de l'escola com a comunitat de pràctica (Darling-Hammond, 2006), tot i que no és encara una pràctica habitual. Segons l'informe [Talis 2018](#), a l'Estat espanyol només un 19% dels docents es formen en activitats basades en l'aprenentatge i l'observació entre iguals (la mitjana de l'OCDE és 44%). El 80% del professorat dels països de l'OCDE considera que la formació contínua que més influència ha tingut sobre el seu treball és la basada en la col·laboració entre iguals (OCDE, 2019).

Dels diferents tipus d'observació a l'aula, l'observació entre iguals promou més l'aprenentatge entre mestres que no pas l'observació realitzada per un professor més expert o un supervisor, perquè està basada en el diàleg formatiu (més que no pas en l'avaluació sumativa) i perquè es

(1) Aquesta activitat es part del projecte d' I+D+i amb número de referencia PID2020-113719RB-I00 finançat per MCIN/ AEI/10.13039/501100011033/-

basa en la col·laboració entre docents, no en relacions jeràrquiques que dificulten la promoció de desenvolupament professional (O'Leary, 2014).

Com recull Marina Lobo: “L'observació entre iguals, en un marc de reciprocitat i treball en equip del professorat, és segurament una de les tècniques més potents per a la disseminació de bones pràctiques educatives en un centre, a més d'un mitjà per augmentar l'apoderament dels equips i el desenvolupament de comunitats professionals que s'observen entre si, comenten el seu treball, focalitzen i imiten les bones pràctiques i milloren la pròpia pràctica professional. És la tàctica de l'abella pol·linitzadora: com més flors visiti, més varietat i riquesa en la bresca de mel”.

QUÈ HI DIU LA RECERCA?

Hi ha evidències que assenyalen que les docents que intercanvien idees i pràctiques docents declaren tenir nivells més alts de satisfacció en el treball, autoeficàcia i millor relacions amb els estudiants (OCDE, 2019). Tot i que la recerca sobre observació entre iguals és encara limitada, com també ho és la seva pràctica, les investigacions disponibles assenyalen beneficis tant per a la persona que fa d'observadora, com per a l'observada. Fer d'observadora, més enllà de desenvolupar les pròpies habilitats d'observació, necessàries per a la pràctica docent, és una oportunitat per veure altres gestions d'aula i metodologies en pràctica, i desenvolupar l'autoconfiança docent. Ser observada, permet reflexionar sobre la pròpia pràctica, identificar fortaleeses, desenvolupar l'autoconfiança i encoratjar, a través de la indagació col·laborativa i el feedback constructiu, processos propis de millora docent (Duran, Corcelles i Miquel, 2020).

En tant que mecanisme de formació de professorat o de desenvolupament professional docent, l'observació entre iguals contribueix decisivament a construir una cultura col·laborativa de centre i a permetre que els docents també aprenguin en la seva pràctica quotidiana, promovent així escoles que aprenen o comunitats d'aprenentatge professional, capaces de respondre a les necessitats de millora contínua i de respostes als reptes educatius (Duran i Miquel, 2019).

Però perquè l'observació entre iguals sigui beneficiosa, cal tenir en compte unes condicions (O'Leary i Savage, 2020):

- La confiança entre els docents i el feedback constructiu, no de judici, són claus per generar un clima de seguretat i de diàleg reflexiu.
- La confidencialitat de les dades i la voluntarietat.
- Una formació prèvia o guies per a desenvolupar un feedback constructiu (indagador, basat en preguntes).
- L'observació s'ha de centrar en uns objectius clars i rellevants, prèviament consensuats per ambdós docents.

Per tant, l'èxit de l'observació entre iguals és producte d'una planificada i intencional discussió pedagògica, basada en evidències de la pràctica docent.

A. L'INICI DEL PROCÉS I LA RELACIÓ AMB LA MILLORA PROFESSIONAL: TROBAM PARELLA

La parella o parelles es constituïran de manera voluntària. En aquesta sessió inicial, es poden debatre, entre d'altres, els següents aspectes:

- Tenim experiències prèvies en l'observació entre iguals (individuals o de centre)?
- Existeixen espais de docència compartida al centre? Podria ser interessant començar l'experiència a partir d'aquests espais?
- Quines resistències podem detectar en relació amb l'experiència? Com les podem minimitzar?
- Per a què ens pot ser útil l'experiència: a nivell individual, com a equip docent i com a centre?
- Com ho podríem documentar per poder fer un retorn basat en evidències i defugir de les interpretacions subjectives?

Us proposem que visualitzeu i comenteu [aquest vídeo de la Begoña de la Iglesia \(UIB\)](#) sobre el valor professionalitzador de l'observació entre iguals.

L'article sobre les primeres experiències dins la Xarxa CB (Duran, Corcelles i Miquel, 2020) i o el vídeo dels resultats pot complementar l'inici de l'experiència¹.

B. SESSIONS D'OBSERVACIÓ RECÍPROCA EN PARELLA

1. **Sessió de pre-observació.** En aquesta sessió, la parella acordarà els aspectes següents:
 - a) *Objectiu de l'observació.* Recomanem que l'objectiu d'observació sigui el mateix per als dos membres de la parella. Ex: centrar-se en l'ús d'estratègies d'avaluació formativa.
 - b) *Indicadors d'observació.* S'ofereixen dues taules ajustables amb indicadors per facilitar l'observació (annexos 5 i 7), així com material de suport. Durant la sessió de pre-observació, cada parella farà els ajustaments necessaris, modificant, afegint o eliminant ítems d'observació.
 - c) *Durada de l'observació.* Es recomana almenys una sessió completa de classe.
 - d) *Recollida de dades.* Durant l'observació, l'observador emprarà la taula amb indicadors per facilitar l'observació, prèviament ajustada. Es recomana enregistrar

¹ Ambdós recursos es poden trobar a <https://observacioentreiguals.uib.cat/LOEI/>

la sessió (per a ús intern), amb la intenció de seleccionar petits fragments que seran útils posteriorment durant la sessió de feedback.

- e) *Revisió de les guies d'actuació* de l'observador i observat en la sessió de feedback, ajustant o aclarint els aspectes que es considerin oportuns. (annexos 3 i 4)
- f) *Confidencialitat*. Si s'escau, la parella observada pot signar un acord per preservar la confidencialitat sobre la informació derivada de l'observació.

Els acords de la sessió de pre-observació es poden recollir en el document de l'annex 1.

2. **Sessió d'observació.** En aquesta sessió:

- a) Previ a la sessió, *s'informarà els alumnes* de la pràctica d'observació entre iguals.
- b) L'observador, situat no gaire lluny del company –per poder enregistrar el so i la imatge si s'acorda– observarà activament la sessió, ajudat de la taula amb indicadors per a facilitar l'observació, on podrà també anotar el moment en què es produeixen les observacions, per tal de localitzar-les fàcilment en el cas que es gravi la sessió. L'observador no ha d'intervenir en la sessió i ha de procurar que la seva presència sigui discreta i respectuosa.
- c) En finalitzar, *l'observat redactarà un text breu*, que haurà de dur a la sessió de feedback, valorant la sessió. Es poden recollir aspectes com per exemple els següents:
 - Com m'he sentit en ser observat?
 - Què crec que he aconseguit durant la classe?
 - De què estic més satisfet?
 - Els meus estudiants han après el que jo pretenia?
 - Els meus estudiants s'han dedicat a les activitats de manera productiva?
 - Estic satisfet amb la planificació, selecció de recursos, estratègies d'ensenyament i avaluació?
 - Què no ha funcionat i per què?
 - Si hagués de repetir la sessió, canviaria alguna cosa? Per què?
 - Què he descobert de mi mateix com a docent?
 - ...

És important redactar aquest text breu per tal d'emprar-lo en la sessió següent i perquè es demanarà també en l'apartat de contribució a la recerca. Podeu trobar una guia de l'informe post-observació a l'annex 2.

3. **Sessió de feedback o retroalimentació.** Es proposa que aquest trobada tingui un format de conversa i tingui lloc dins de la setmana següent a la sessió d'observació. Una possible estructura d'aquesta conversa pot ser:

- a) L'observador convida l'observat a fer una *autoavaluació de la sessió*, a partir de l'escrit elaborat per ell, al final de la sessió observada.
- b) *L'observador presenta les seves observacions*, que es poden recolzar en algunes evidències com, per exemple, un parell de clips de vídeo (almenys d'una fortalesa i d'alguna actuació que requereixi explicació). Convé tenir present les recomanacions dels rols (annexos 3 i 4).
- c) *L'observat participa activament* en aquest diàleg, seguint també les recomanacions dels rols.
- d) Conjuntament s'elaboren *aspectes concrets de millora* docent. Cal que siguin pocs i assumibles, especificant els passos que se seguiran per intentar assolir-los.

En cas de fer més d'una sessió d'observació es recomana fer la sessió de feedback de la primera observació abans de realitzar-ne la segona, per poder incorporar els canvis que poden millorar la pràctica.

- 4. **Informe final de la persona observada.** Amb la pròpia reflexió (síntesi reflexiva de la sessió, les reflexions de la sessió de feedback, incloent-hi si cal alguna evidència aportada en clip, i elements concrets de millora, l'observat elaborarà *una breu síntesi personal*, que després pot compartir amb la resta de l'equip docent (annex 5).

CONTRIBUIR A LA RECERCA

A efectes de recollir evidències sobre potencialitats i dificultats de l'observació entre iguals, es demana als participants que, de forma individual, responguin els qüestionaris i aportin els documents requerit (acord pre-observació, àudio del feedback informe final), de la manera que es determinarà. En tots els casos, es preservarà l'anonimat i les dades serviran exclusivament a efectes de recerca.

Referències i recursos

Armitage, A. Bryant, R. Dunnill, R., Hammersley, M. Hayes, D. Hudson, A. i Lawless, S. (2003). *Teaching and training in compulsory education*. Buckingham: OUP.

Darling-Hammond, L. (2006). Constructing 21st-century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57 (3), 300-314.

Duran, D. (2019). Aprenentatge docent entre iguals: Mestres i escoles que aprenen uns dels altres. *Àmbits de psicopedagogia i orientació*, 50, 47-58.

Duran, D., Corcelles, M., i Miquel, E. (2020). L'observació entre iguals com a mecanisme de desenvolupament professional docent: La percepció dels participants de la Xarxa de Competències Bàsiques. *Àmbits de Psicopedagogia i Orientació*, 53, 48-59.

Duran, D., i Miquel, E. (2019). *Preparing teachers for collaborative classrooms*. A Oxford Research Encyclopedia of Education. Oxford University Press. doi: 10.1093/acrefore/9780190264093.013.78

O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. (2n edició, 2020). London: Routledge.

O'Leary, M., i Savage, S. (2020). Breathing new life into the observation of teaching and learning in higher education: moving from the performative to the informative. *Professional Development in Education*, 46(1), 145-159.

OECD (2019). *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and school leaders as lifelong learners*. Paris: OECD Publishing.

IAQSE (2018). [La competència docent efectiva i la seva millora a partir de l'observació entre iguals: un estudi pilot amb dos centres de les Illes Balears](#). Conselleria d'Educació i Universitat. Govern de les Illes Balears.

[La observación entre iguales para la innovación educativa](#) (blog de Mariana Lobo).

De la Iglesia, Begoña (2020). "[L'observació entre iguals, una eina de professionalització docent](#) [vídeo]". Xarxa de Competències Bàsiques.

Australian Institute for Teaching and School Leadership. [Classroom Observation Strategies: Peer Observation](#) [vídeo].

Duran, D., Oller, M., i Huguet, T. (Coords.). (2018, 21 de juny). [Docència compartida: Aprenentatge docent entre iguals per a l'atenció a la diversitat](#) [Vídeo]. Bellaterra: GRAI (UAB)-ARMIF.

ANNEX 1. DOCUMENT D'ACORDS DE LA SESSIÓ DE PREOBSERVACIÓ

Nom i cognoms del membre A de la parella _____

Nom i cognoms del membre B de la parella _____

a) Objectiu de l'observació (FOCUS O INTERÈS PRINCIPAL). Es recomana centrar-se en l'ús d'estratègies d'avaluació formativa al llarg de la sessió o sessions observades, com es proposa als annexos 6 i 7. Però podeu decidir altres objectius d'observació. Us recomanem que sigui el mateix per als dos membres de la parella.

1.

b) Indicadors d'observació (CRITERIS OBSERVABLES). Quins indicadors utilitzareu per facilitar l'observació? Als annexos 5 i 6 trobareu algunes propostes. Us recomanem que siguin pocs (quatre o cinc)

1.
2.
3.
4.
5.
...

c) Dates de l'observació i durada. Es recomana una classe completa.

Data observació membre A:

Data sessió feedback:

Data observació membre B:

Data sessió feedback:

d) Recollida de dades. Durant l'observació, l'observador emprarà la taula amb indicadors per facilitar l'observació, prèviament ajustada i, si pot ser, filmarà l'actuació docent, amb la intenció de posteriorment seleccionar petits clips, per a la sessió de feedback. Trobareu una orientació de com fer-ho fàcilment amb el mòbil.

Ús de mòbil (sí/no):

e) Revisió de les guies d'actuació de l'observador i observat en la sessió de feedback. *Reviseu-les i ajusteu allò que calgui. Indiqueu si feu canvis (afegir o eliminar).*

f) Confidencialitat. *Per tal de preservar el caràcter personal del procés, cada observat crearà una síntesi reflexiva final, recollint allò que consideri oportú. Si s'escau, la parella pot signar acord de confidencialitat.*

ANNEX 2. INFORME POST-OBSERVACIÓ

Noms i cognoms: _____

Síntesi de l'informe post-observació.

Redacta molt sintèticament els elements essencials del teu informe. Recorda que et suggeríem que et fessis preguntes de l'estil: Com m'he sentit en ser observat? Què crec que he aconseguit durant la classe? De què estic més satisfet? Els meus estudiants han après el que jo pretenia? Els meus estudiants s'han dedicat a les activitats de manera productiva? Estic satisfet amb la planificació, selecció de recursos, estratègies d'ensenyament i avaluació? Què no ha funcionat i per què? Si hagués de repetir la sessió, canviaria alguna cosa? Per què? Què he descobert de mi mateix com a docent?

ANNEX 3. GUIA PER A L'OBSERVADOR QUAN OFEREIX FEEDBACK

1. Evita els judicis o valoracions i centra't en allò que has vist, més que no pas en la interpretació. Sempre és una bona idea plantejar preguntes per tenir més informació de les accions que no et semblen adients o prou clares, en lloc de fer un comentari d'opinió. Basa les teves observacions en evidències: clips de vídeo, anotacions...
2. Sigues sensible i evita crítiques que puguin afectar la confiança de l'altre. Evita oferir solucions o dir el que tu faries, excepte si t'ho demanen.
3. Evita comentaris generals, com ara "has de gestionar millor la classe". Ofereix suggeriments pràctics basats en exemples concrets del que has observat.
4. Procura variar el tipus de preguntes i prioritza aquelles que encoratgin la reflexió o respostes detallades. Per exemple, "Em pots explicar què esperaves aconseguir amb aquesta tasca?"
5. Fes crítica constructiva o comentaris equilibrats, és a dir, proporciona un feedback honest però que ajudi a millorar la pràctica del company observat, accentuant tant allò que fa bé com allò que podria millorar. Pensa en ambdues coses. Recorda que subratllar les fortaleces és tan útil com identificar el reptes de millora.
6. El feedback ha de ser bidireccional. Tracta de promoure que el company jugui un rol actiu en la discussió de devolució, perquè senti seu el procés d'aprenentatge.
7. Permet que el company expliqui les seves preses de decisió: perquè va actuar de la forma que ho va fer a classe.
8. Promou una discussió i un acord compartits sobre qüestions clau per a la millora futura, i suports, si són necessaris. Amb la teva guia, el company ha de poder autoavaluar-se i identificar les seves necessitats de millora professional.
9. Prioritzeu aspectes de millora. Més que una llista de coses a millorar, es tracta de prioritzar aquelles que es poden treballar a curt termini.
10. Assegura't que el feedback es fa tant immediat com sigui possible. L'ideal seria en màxim un dia, des de l'observació, però en tot cas no més enllà d'una setmana.

Elaborada a partir de:

O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge.

ANNEX 4. GUIA PER A L'OBSERVAT QUAN REP FEEDBACK

1. Estigues tranquil. Tracta de veure la teva actuació a l'aula de la manera més distant o objectiva possible i evita reaccionar a la defensiva si el company et fa un comentari que no comparteixes.
2. Considera la sessió de feedback com una oportunitat per millorar la teva competència professional, acceptant els comentaris com una crítica constructiva.
3. Els ulls dels aprenents. Quan reflexionem sobre com ensenyem pot ser útil tractar de veure les coses des de la perspectiva dels alumnes. No tant des de la perspectiva personal o del docent. Prova de posar-te en el lloc d'algun alumne per interpretar els comentaris.
4. Adopta un rol actiu durant la discussió. Com més sentis teu el feedback, més clars es faran els possibles punts de millora. Dialoga amb el company, aporta la teva perspectiva...
5. Pregunta. Demana aclariments, sol·licita exemples... En molts casos, potser construïreu respostes conjuntes. Justament d'això es tracta: construir col·laborativament coneixement professional.
6. Pren notes durant la sessió. Apunta tot allò que et servirà per fer un document reflexiu dels teus aprenentatges. Si el company presenta les seves observacions recolzades en evidències (anotacions, clips de vídeo...), recull les que consideris oportunes per al teu aprenentatge. Documenta no només allò susceptible de millorar, sinó també els teus punts forts.
7. Accions futures. Segurament concloureu una petita llista de punts de millora. Tracteu de prioritzar-ne algun o alguns i planejar conjuntament com es pot aconseguir aquesta millora.

Elaborada a partir de:

O'Leary, M. (2014). *Classroom Observation - A guide to the effective observation of teaching and learning*. London: Routledge.

ANNEX 5. SÍNTESI REFLEXIVA DE LA PERSONA OBSERVADA

A partir de la teva reflexió i de les reflexions de la sessió de feedback, redacta l'objectiu de millora de la teva pràctica docent resultant de tot el procés d'OEI

1.

Pla de treball o activitats per assolir la millora. Identifica quines accions concretes emprendreàs per assolir la millora.

Acció concreta	Temporització (calendari)
1.	
2.	
3.	
...	

ANNEX 6. INDICADORS D'OBSERVACIÓ: Com compartim els objectius d'aprenentatge amb els alumnes?

En el cas que les parelles recíproques decideixin basar l'observació en el [com compartim els objectius d'aprenentatge amb els alumnes](#), us proposem uns indicadors per fer-ho. Si el focus de l'observació és un aspecte diferent, es recomana que les parelles elaborin, amb ajut si escau d'altres membres de l'equip docent, uns indicadors d'observació propis.

Les parelles recíproques han de **pactar en què focalitzen l'atenció durant l'observació**. Són lliures de modificar, afegir o eliminar indicadors en el benentès que es tracta d'una proposta oberta i ajustable durant la sessió de pre-observació. De tots els indicadors que apareixen a continuació es recomana que **escolliu 4 o 5 com a màxim** per fer l'observació. En el cas que es faci ús del vídeo, es pot afegir el minutatge per facilitar el feedback posterior.

INICI DE LES SESSIONS

	Accions	Comentaris
1	Comparteix o recorda a l'alumnat què vol que aprenguin, per què i com. (Motivació).	
2	Organitza el treball de la sessió, recorda normes i les justifica o renegocia. (Cohesió del grup).	
3	Genera un bon ambient de treball i gestiona els elements negatius que sorgeixen. (Emocions).	
4	Planifica les tasques per tal que l'alumnat es posi en situació d'aprendre de manera autònoma.	
5	Presenta el nou objecte de coneixement connectant-lo amb possibles vivències i interessos de l'alumnat.	
6	Promou que tots els alumnes plantegin i verbalitzin preguntes sobre el nou objecte de coneixement.	
7	Connecta el nou aprenentatge amb el treball realitzat prèviament a la mateixa àrea o d'altres. (KPSI_inventari de coneixements previs, mapes conceptuals...)	
8	Deixa temps per planificar la feina i distribuir responsabilitats.	

FINAL DE LES SESSIONS

	Accions	Comentaris
1	Dedica uns minuts a promoure la reflexió i verbalització dels aprenentatges adquirits.	
2	Demana als alumnes que plasmin per escrit les idees i aprenentatges clau de la classe (diari de classe, carpeta d'aprenentatge, blogs, intervenció rotativa d'uns quants alumnes al final de cada classe...)	
3	Formula preguntes com: què hem fet a classe avui? què hi hem après? què no m'ha quedat prou clar? què ha funcionat del treball realitzat?...	
4	Si s'han connectat o utilitzat aprenentatges anteriors, realitza o revisa la base d'orientació personal.	
5	Dona alguna pista sobre el treball del proper dia per promoure el seu interès (plantejar un repte o endevinalla, anticipar una de les activitats o experiment que es faran...)	
6	Proposa als alumnes que verbalitzin què han après dels seus companys i companyes (com s'han organitzat, com formulen les preguntes...)	
7	Aprofita el final de la classe per dirigir-se a alguns dels alumnes per remarcar alguna cosa que han fet bé.	
8	Si és la darrera classe d'una unitat didàctica o projecte, identifica què hem après i què ens havíem proposat d'aprendre. Recupera les preguntes inicials i comprova si les han resolt. Identifica quins són els aprenentatges clau que poden fer servir en altres contextos d'aprenentatge. Reflexiona sobre què han aportat pel bon funcionament del grup i en què poden millorar...	

ANNEX 7. INDICADORS D'OBSERVACIÓ: Com ajudem els alumnes a recollir evidències dels aprenentatges adquirits?

En cas que les parelles recíproques decideixin basar l'observació en [com ajudem els alumnes a recollir evidències dels aprenentatges adquirits](#), us proposem uns indicadors per fer-ho. Si el focus de l'observació és un aspecte diferent, es recomana que les parelles elaborin, amb ajut si escau d'altres membres de l'equip docent, uns indicadors d'observació propis.

Les parelles recíproques han de **pactar en què focalitzen l'atenció durant l'observació**. Són lliures de modificar, afegir o eliminar indicadors en el benentès que es tracta d'una proposta oberta i ajustable durant la sessió de pre-observació. De tots els indicadors que apareixen a continuació es recomana que **escolliu 4 o 5 com a màxim** per fer l'observació. En el cas que es faci ús del vídeo, es pot afegir el minutatge per facilitar el feedback posterior.

DOCUMENTAR EL QUE S'HA APRÈS I COM S'HA APRÈS

	Accions	Comentaris
1	Utilitza algun instrument o estratègia per compartir els objectius d'aprenentatge, criteris i indicadors d'avaluació .	
2	Fa servir algun instrument o estratègia perquè l'aprenent vinculi els objectius amb els seus coneixements previs o amb el que ha après en unitats anteriors.	
3	Entre les activitats proposades inclou bases d'orientació, resums o esborranys que ajuden els alumnes a planificar les tasques i anticipar les accions individuals o col·lectives.	
4	Posa a l'abast dels alumnes instruments que els ajuden a regular l'aprenentatge: (KPSI , inventari de coneixements previs , base d'orientació , Q-Sort , checklist , rúbrica , fulls d'auto i coavaluació , diana d'avaluació ...)	
5	Promou que els alumnes utilitzin materials i instruments addicionals i complementaris, fruit de la pròpia recerca per adquirir els aprenentatges proposats. Vincula el que aprenen a l'escola i a fora.	
6	Planteja activitats per comparar produccions finals amb produccions inicials amb la finalitat de fer-los conscients del que han après, tot utilitzant correccions, esborranys, mapes conceptuals, esquemes...	
7	Durant el procés d'aprenentatge fomenta que els alumnes facin un recull ampli i variat de materials, produccions, instruments..., que els poden ser útils per aprendre.	

8	En acabar el procés facilita que els alumnes facin una selecció conscient, ordenada i argumentada dels materials que han anat recollint i produint.	
9	Fomenta que entre les evidències seleccionades n'hi hagi les que demostrin els punts forts, punts febles i aspectes a millorar.	
10	Fomenta que s'incorporin materials que recullen opinions pròpies i raonades, i d'altres que expressen sensacions i sentiments.	
11	Dedica temps a conversar amb els alumnes per conèixer per què han seleccionat uns materials determinats: per què els han estat útils per aprendre i planificar-se la feina, quin error van cometre i com el van solucionar, per què creuen que val la pena guardar aquests materials per continuar adquirint aprenentatges...	
12	Durant aquesta conversa facilita que l'aprenent pugui explicar els recursos que ha tingut a l'abast, les dificultats en el recorregut, què ha necessitat, com ha resolt els problemes...	
13	Permet que els alumnes puguin triar entre diverses possibilitats per presentar les evidències, segons els seus interessos/habilitats.	
14	Promou que algunes d'aquestes evidències seleccionades siguin individuals i altres fruit de l'acció i la reflexió col·lectiva.	
15	Dedica temps i promou que els alumnes puguin mostrar què han après als seus iguals, al docent, a la família o a l'entorn i es facilita que puguin donar i rebre feedback.	
16	En acabar fomenta que hi hagi una reflexió raonada sobre el propi procés d'aprenentatge, en què l'aprenent demostra que és conscient del punt de partida, del recorregut i del punt d'arribada.	